
UKRAYNA'DA YAKLAŞAN SEÇİMLER VE MUHTEMEL SENARYOLAR - 23 ARALIK 2009

Halit GÜLŞEN

12.04.2009

AVİM

23 Aralık 2009

Ukraynada 2010 yılının Ocak ayında gerçekleştirilecek devlet başkanlığı seçimleri, tüm dünya tarafından merakla beklenmektedir. Çünkü bu seçimler, birçok yerli ve yabancı uzman tarafından, Ukraynanın Batı ile Rusya arasında yapacağı bir tercih olarak nitelendirilmektedir. Söz konusu uzmanların, bu değerlendirmelerinde haksız olduklarını söylemek ise güçtür.

Bilindiği gibi, 2004 yılında Ukraynada gerçekleştirilen Batı destekli Turuncu Devrimin ardından, ülkede bir türlü siyasi istikrar sağlanamamıştır. Son dört yılda kurulan koalisyon hükümetleri dağılmış ve ülkede devamlı suretle bir belirsizlik ortamı hâkim olmuştur. Yapılacak yorumların sağlam bir temele oturması için, geçmiş dönemi kısaca hatırlamakta yarar bulunmaktadır.

2006 ve 2007 yıllarında Ukraynada yapılan seçimlerden Yanukoviç zaferle ayrılmasına rağmen, uzun süre görevinde kalamamıştır. Yanukoviç'in kurduğu hükümet, Devlet Başkanı Yuşçenko'nun fikirleri ve politikalarıyla ortak bir paydada buluşamadığı için 2006 yılında feshedilmiş ve yeni bir seçime gidilmiştir. (Zaten bu ikilinin anlaşabilmesi de pek ihtimal dâhilinde gözüküyordu. Yuşçenko'yu Batı başa getirmişti. Yanukoviç ise, Rusya yanlısı bir isimdi.) Ardından 2007 yılında yapılan seçimden yine Yanukoviç galip ayrılmış, fakat tek başına hükümet kuracak çoğunluğu elde edemediği için, Timoşenko ile Yuşçenko'nun partisi arasında bir koalisyon oluşturulmuş ve böylece Timoşenko başbakanlık koltuğuna oturmuştur. Timoşenko da tıpkı Yuşçenko gibi Batı yanlısı bir politikacı olarak değerlendirilmiştir. Fakat aradan geçen zaman, Timoşenko ve Yuşçenkonun karşı karşıya gelmelerini engelleyememiştir. Karşılıklı beyanatlar ve suçlamalarla geçen bir dönemin ardından Timoşenko ile Yuşçenko arasında ipleri belki de kopma noktasına getiren olay ise, 2008 yılı ortalarında parlamentoda Timoşenko ve Yanukoviç'in anlaşarak devlet başkanının yetkilerini sınırlayan bazı yasaları meclisten geçirmesiyle yaşanmıştır. Yuşçenko, bu olay sonrasında Timoşenko'yu "ihanetle" suçlamış ve bunu bir "anayasal devrim" olarak değerlendirmiştir. İki taraf arasındaki suçlamalar bunlarla da sınırlı kalmamış ve suçlamalar konusunda basın toplantısı düzenleyen Yuşçenko, "ülke geneli ve başkent Kiev bölgesi başta olmak üzere arazi sektöründeki genel suç faaliyetleri, hükümet başkanı ve onun siyasi gücünün işidir" ifadeleri ile Timoşenkoyu suçlamıştır. Timoşenko ise Yuşçenkoyu, kasten ülke parasının değerini düşürerek kendini zenginleştirmek ve hükümeti zayıflatarak ülkede sıkıyönetim ilan etmeye çalışmakla suçlayarak istifa etmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Tüm bu gelişmelerin ardından 2009 yılının Mart ayında meydana gelen bir olay ise, Ukraynada

yaşanan olayların ulaştığı boyutun kavranabilmesi açısından dikkat çekici olmuştur.

Rusya karşıtı çıkışları ile gündeme gelen Ukrayna Dışişleri Bakanının, Rusyaya yakınlığı ile bilinen Bölgeler Partisi ve Timoşenko ile işbirliği yapması sonucunda görevinden alınması ve Ukraynanın devlet doğalgaz şirketi Neftogaz binasının, Ukrayna Güvenlik Servisi elemanları tarafından Ukrayna hükümeti ile Rusya arasında yapılan doğalgaz anlaşması metninin orijinalinin aranması maksadı ile kalaşnikoflarla basılması, ülke içindeki güç mücadelesinin ulaştığı boyutları gözler önüne sermiştir. Ukrayna Güvenlik Servisi görevlilerinin Neftogaz binasında aramalar yaparken, İçişleri Bakanlığına bağlı polis güçlerinin binanın etrafını çevirmesi, devletin güvenliğini sağlamakla yükümlü kurumların karşı karşıya gelmesine neden olmuştur.

Son beş yılda yaşanan siyasi olayları kısaca özetlemeye çalıştığımız bu süreç, Ukraynaya ekonomik açıdan da büyük zararlar vermiştir. Dünyanın içinde bulunduğu ekonomik krizden en fazla etkilenen ülkelerin başında Ukrayna gelmektedir. Ukraynanın bu süreçte gerek ABden gerekse Rusyadan beklediği kredileri alamaması ise, ülkede yaşanan ekonomik daralmayı katmerleştirmiştir. Yaklaşık olarak son bir yılda Ukrayna para birimi dolar karşısında % 44 ila % 55 oranında değer kaybetmiştir. Yalnızca bu gösterge bile Ukraynada yaşanan ekonomik sıkıntının anlaşılabilmesi açısından yeterlidir.

Tüm bu yaşananlar göz önünde bulundurulduğunda, yapılacak seçimlerden çıkacak sonucun ülke için ne kadar önemli bir dönemeç olduğunu anlamak güç değildir. Önemli olan nokta, Ukrayna halkının bu dönemeci hangi liderle dönmek isteyeceği konusudur. Bu noktada ise üç kişi ön plana çıkmaktadır: Viktor Yuşçenko, Yulia Timoşenko ve Viktor Yanukoviç. Bu üç liderin siyasi duruşuna kısaca değinmekte yarar vardır.

Mevcut devlet başkanı Viktor Yuşçenko ülkede gerçekleştirilen Batı yanlısı Turuncu Devrimin başa getirdiği bir liderdir. Göreve geldikten sonra izlediği politikalar, Ukrayna ile Rusya arasındaki ilişkileri kopma noktasına getirmiştir. Ukraynanın ısrarla AB ve NATOya üye olması gerektiğini savunmaktadır.

Muhalefet liderleri arasında bulunan Viktor Yanukoviç ise Yuşçenkonun aksine, Rusyaya yakın bir isimdir. Örneğin 2008 yılının Ağustos ayında Rusya-Gürcistan arasında yaşanan savaş sonrasında Yuşçenko ağır bir dille Rusyayı eleştirirken, Yanukoviç ise Abhazya ve Güney Osetyanın bağımsızlıklarının Ukrayna tarafından da tanınması gerektiğini savunmuştur.

Yulia Timoşenko ise, söz konusu liderler arasında hem Batı hem de Rusya ile diyalog kurabilen tek kişi olarak göze çarpmaktadır. Ukraynanın AB ve ABD ile olan ilişkilerine son derece önem veren Timoşenko, Rusya Başbakanı Vladimir Putinin deyimiyle diyalog kurulabilen siyasi bir kişiliktir.

Seçimlerden Yuşçenkonun galip çıkması durumunda ülke içindeki mevcut istikrarsızlık devam edecektir. Çünkü Yuşçenko, Rusya ile bozulan ilişkileri düzeltebilecek bir siyasi lider görünümünden uzaktır. Bu durumda Ukraynanın AB ve NATOya üyelik yönündeki taleplerini güçlendirmesi beklenmelidir. Bu taleplerin Rusyayı daha sert politikalar izlemeye sevk etmesi ihtimal dâhilindedir. Bu durumda ise dikkatlerin toplanacağı nokta Kırım olacaktır.

Seçimlerden zaferle ayrılacak kişinin Yanukoviç olması halinde ise, Ukraynanın AB ve NATOya üyelik yönündeki taleplerinin askıya alınması beklenmelidir. Yanukoviçin Gürcistan ile de sorun yaşaması kaçınılmazdır. Çünkü Abhazya ve Güney Osetyanın bağımsızlıklarının Ukrayna tarafından

da tanınması gerektiğini savunan bir liderdir.

Gerek Yuşçenko, gerekse Yanukoviçin kazanacakları muhtemel zaferin, Ukraynaya beklenen istikrar ve huzuru getirmesi ise güçtür. Çünkü hem Batı hem de Rusya kendi çıkarlarına tamamen zıt yönde politikalar izlenmesi durumunda, doğrudan ya da dolaylı yollardan, Ukrayna iç siyasetini etkileme gücüne sahiptir. Ve yeri geldiğinde, şimdiye kadar olduğu gibi, bu gücü kullanmaktan kaçınmayacaklardır.

Timoşenko ise, bu iki lidere nazaran denge politikası yürütmeye daha yatkın olan bir kişidir. Her ne kadar Yuşçenko ile birlikte yola çıkmış olmasına ve Batı yanlısı görünmesine rağmen, özellikle Rusya ile yaşanan doğalgaz krizlerinde sorumluluk alarak konuyu çözüme kavuşturması, Timoşenkonun Rusya ile diyalog kurabilecek bir kişi olduğunu göstermektedir.

Ukraynanın şu an içinde bulunduğu gerek ekonomik gerekse siyasi durum göz önünde bulundurulduğunda, son yıllarda izlenen mevcut politikalardan istenen sonucun alınamadığını söylemek mümkündür. Aslında Ukraynanın son yıllarda izlediği politika içinde bulunduğu jeopolitik konum ile de çelişmektedir. Ukraynanın Rusyayı tamamen karşısına alarak siyasi ve ekonomik istikrara kavuşması güç bir durumdur. Çünkü Ukrayna, tıpkı Gürcistan gibi, Rusya için asla vazgeçilemeyecek ülkeler arasında yer almaktadır. Bu durum, Rusyanın ulusal çıkarları ve yaşam alanı ile doğrudan bağlantılıdır. Rusya Gürcistan ve Ukraynayı kaybetmesi durumunda, kendini Batı tarafından çevrelenmiş hissedecek ve Kafkasya, Karadenizde yaşam alanı daralacaktır.. 2008 yılında Rusya ve Gürcistan arasında yaşanan savaşın Ukrayna açısından iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Hatırlanacağı üzere savaş sonrası oluşan mevcut durum sonrasında AB, ABD ve BM, Rusyaya yönelik sözlü kınamaların ötesinde somut bir adım atamamıştır. Bu savaş sonunda görülmüştür ki, bölgede Rusyanın tamamen dışlanması mümkün değildir. Bu bakımdan Ukraynanın yürüttüğü mevcut tek taraflı dış politikadan vazgeçmesi ve Batı ile Rusya arasında bir denge politikası yürütmesi gerekmektedir. Ancak bunu yaparken ince bir diplomasi uygulanması zorunluluktur. Aksi takdirde, Ukraynadaki mevcut istikrarsızlığın devam etmesi kaçınılmaz olacaktır.

Kaynak/Source: